

A GÖRÖG ÖNAZONOSSÁGTUDAT ÁLLOMÁSAI

DR. SCHILLER VERA

Semmelweis Egyetem nyugdíjas tanára

E-mail: schillervera@freemail.hu

DOI 10.23716/TT0.23.2020.22

Absztrakt:

A görög kultúra egységének tudata az acháj városok közös háborúját leíró homéroszi eposzokban jelenik meg. Ezt az identitás-érzést nem veszélyezteti az egymás ellen harcoló városállamok háborúinak sora, és a városok szabadságát és önálló állami létét sok tekintetben formálissá tevő, a makedón hódítást követően létrejövő hellenisztikus államok sem, amelyek durván beavatkoznak a városállamok politikájába, miközben a görög nyelvet és kultúrát terjesztik el az egész Mediterraneumban. A görög kultúrát és öntudatot a Római Birodalom hódítása veszélyezteti, amely az egész görög nyelvterületet végül i. e. 146-ban tartományná, provinciává változtatja. Néhány évszázadon belül azonban ennek a birodalomnak fontosabb elemeivé váltak a gazdaságilag fejlettebb görögül beszélő provinciák, mint Itália; a Birodalom rómainak nevezi ugyan magát ezután is, de ezt görög nyelven teszi. Központja i. sz. 330-tól a görög nyelvű és kultúrájú Konstantinápoly, „Új Róma” lesz, amely büszkén vallja sajátjának az Ókori Hellasz nagy irodalmi műveit. Ennek a Birodalomnak lesz alárendelt tartománya i. sz. 756-ig, illetve 812-ig az egykori hódító Róma is: ha a császár vagy képviselőjében a ravennai exarcha idelátogat, a pápa elé megy, és a császári palotában csak maga a császár vagy az exarchos szállhat meg.

Ezt a birodalmat támadja meg és szünteti meg i. sz. 1204-ben a IV. Keresztes Háború, és tér magához i. sz. 1261-ben, bár régi hatalmát már nem nyeri vissza, és semmisíti meg véglegesen i. sz. 1453-ban a hódító Oszmán Birodalom, amely még fővárosa nevét is átváltoztatja Isztambulra, és Birodalmának fővárosává teszi. A görög kultúra és identitástudat azonban ismét felülkerekedik a megsemmisülésen, és i. sz. 1829-ben egy hosszú szabadságharc eredményeként a törökök elismerik Görögország függetlenségét, megszületik az az új görög állam, amelynek területe a klasszikus görög nyelvterület, nyelve egyenes folytatója a régi görög nyelvnek.

A tanulmány ennek a folyamatnak a változásait és ennek ritmusát járja körül, és fejt ki.

Kulcsszavak: görög kultúra, görög identitás, görög állam

Egyedi ritmusképletet rajzol fel a görög kultúra azonosságtudata a történeti idők tekintetében. Újra- és újra felüti a fejét kisebb-nagyobb intenzitással. A diakrón szemlélet mellett, ha a szinkronításra is figyelemmel vagyunk, azt látjuk, hogy a közös nyelv szeretete és ugyanakkor a belső ellentétek megléte mindig ambivalenssé teszi ezeket az időszakokat.

Ennek a ciklusnak az első, számunkra látható állomása, ha máshogy fogalmazunk, egy taktus, a lineáris B írással teli görög nyelvű agyagtáblákkal jelenik meg, amelyek i. e. 1400–1200 között a mykénei korban születtek, de a görög önazonosságtudat első állomásának bizonyítéka az *Ilias*, amelyben „jólábvértes”, illetve „páncélinges achájok” küzdenek egy csapatként Trója ellen. A háború igazságát ugyan már az ókori görögök sem ismerik el egyértelműen, Euripidész például minden vele kapcsolatos drámájában elítéli, de ez az első olyan vállalkozás, amelyet a görögség egységesen intéz. A hajókatalógus¹ fel is sorolja a résztvevő csapatokat. Egyértelmű jel mutatja azonban azt, hogy az *Ilias* szerzője sem feledkezett meg arról, hogy magában Hellasban is folytak háborúk, szó van az argosziak két háborújáról Thébai ellen, amelyek közül a másodikkal el is foglalták a várost.² Hozzá lehet tenni, az i.e. VIII. századra megszületett homérosi *Ilias* már nem kortárs állapotot tükröz. Az eposz egy már dicsőséges múltat ír le, a mű születése idején már nem létezett a Mykéné vezetése alatt levő szövetségi rendszer.

A görögségtudat második, számunkra látható megnyilvánulása jóval későbbi. Alakul a ritmusképlettel. A Mykéné vezette kultúrát régen elsöpörte a dórok bejövetele, amikor a perzsa támadás elleni védekezés szólítja egységbe a görög polisokat. Nem mintha nem érezték volna a görög városok, hogy ők azonos kultúrkör részesei. A nagy versenyjátékok idején szüneteltek a görög városok egymás elleni harcai, az olympiai játékok győzteseit az egész görög világ tisztelte, de ez együtt járt a városok egymás közti háborúival is. Most azonban az új veszély egységbe tömöríti, legalábbis elvileg, a görög nyelvet beszélőket. A Kis-Ázsiát, benne a görög városokat is leigázó új Achaimenida Birodalom Hellas-ra, a szárazföldre is ki akarja terjeszteni uralmát. Előzőleg az ión felkelés segítséget kér a görög anyaországtól, és a segély, amelyet Athén és Eretria (20 hajó Athénből, 5 Eretriából) ad, az iónok győzelmére nem

¹ HOMÉROS, *Ilias* II. 494–759.

² HOMÉROS: *Ilias* IV. 403–410.

elég, de arra igen, hogy Dareios ürügyet találjon a Hellas elleni i.e. 490-es támadásra.³ Hellas védelmének apotheozisát Hérodotos írja le. Az összefogás azonban nem teljes, és a védelem nem mindenütt sikeres. Néhány város, amelyik a háborút nem tartotta győzelemre esélyesnek, átadta a meghódolás jelét az Achaimenida Birodalom követeinek.⁴ A 490-es első támadáskor Eretria lakosságát elhurcolták Perzsiába, a marathóni csata győztesei meg azért siettek erőltetett menetben vissza a kikötőbe, nehogy Peisistratos fiainak elkötelezettjei utat mutathassanak az őket hazahozni szándékozó perzsa hajóknak.⁵ Ezen felül még az is hozzátehető ehhez az adathoz, hogy Miltiadés, a marathóni csata dicsőséggel övezett győztes hadvezére ezután Parost akarja haddal bevenni, és mivel ez nem sikerül, 50 talentumos pénzbírságra — a hadjárat költségeinek megtérítésére — kötelezik, és mert ezt akkor ő nem tudta kifizetni (majd csak később lányának férje), börtönben hal meg.⁶

Az egy nemzedékkel későbbi Xerxés elleni győztes háborúnak is voltak árnyoldalai. Thessalia nem tudta megállítani a támadókat,⁷ a szicíliai Gelón nem vett részt a védelmi harcban,⁸ a kerküriaiak szándékosan késlekedtek,⁹ Argos nem állt bele egy olyan küzdelembe, ahol Sparta-é a vezető szerep.¹⁰ A thermopylai szoros azért esett el, mert valaki, egy áruló megmutatta azt a lehetőséget, hogy hogyan lehet a spartaiak vezette szövetséges sereg által védett szorost megkerülni.¹¹ Leonidas ekkor —, a szövetséges haderő élén álló spartai király — későbbi harc reményében küldte el a szövetségeseket, ő maga a spartaiak élén utóvédharcban esett el, mert egy spartai harcosnak vesztes csatából nincs joga megmenekülni.¹²

³ HERODOTOS, *Historiae* V. 97–103.; Cornelius Nepos: *De viris illustribus* I. Miltiadés 4.

⁴ HERODOTOS, *Historiae* VI. 48–49., VII. 131–132.

⁵ HERODOTOS, *Historiae* VI. 101, 110–116, 119.; Cornelius Nepos, *De viris illustribus* I. Miltiadés 4. (Eretria polgárainak elhurcolása)

⁶ CORNELIUS NEPOS, *De viris illustribus* I. Miltiadés 7. V Cimon 1.

⁷ HERODOTOS, *Historiae* VII.130, 172–174.

⁸ HERODOTOS, *Historiae* VII. 157–162., 165

⁹ HERODOTOS, *Historiae* VII. 168.

¹⁰ HERODOTOS, *Historiae* VII. 148–150.

¹¹ HERODOTOS, *Historiae* VII. 213–214.

¹² HERODOTOS, *Historiae* VII. 217–228.

A görögség védelme fejeződött ki azután a 480-as salamisi tengeri,¹³ majd a 479-es szárazföldi plataiai csatában,¹⁴ és azután a kis-ázsia-i görög városok felszabadításában a perzsa uralom alól a mykaléi csata révén 479-ben.¹⁵

Azonban már ekkor látszódnak a győzelem árnyoldalai is. A salamisi győztes Themistoklést éppen perzsa-barátsággal vádolják meg, magukhoz a perzsákhoz kénytelen menekülni, és csak akkor lesz öngyilkos, amikor hazája ellen akarják küldeni.¹⁶ Pausaniast, Plataiai győztes hadvezérét, a kiskorú király gyámját is perzsabarátsággal vádolja meg Sparta, aki menedéket keresett Athéné Chalchioikos (Χαλκίοικος) templomában. A spartaiak úgy játszották ki a szentély védelmét, hogy az épület ajtaját befalazták, és mikor az éhségtől haldoklott, kihozták, hogy ne a szentélyben pusztuljon el.¹⁷ A délosi szövetség tagjai, amely a perzsák elleni védelem miatt vagy legalábbis annak jelszavával jött létre, úgy érzik, hogy Athén alattvalói, és meg akarnak ettől a szövetségtől szabadulni, a Sparta szövetségesei pedig ugyanúgy Spartától.¹⁸ Sparta és Athén háborúját az antalkidasi béke zárja le i. e. 387-ben, ahol az Achaimenida Birodalom képviselőjének határozata szerint a kis-ázsiai görög városok perzsa fennhatóság alá kerülnek.¹⁹

A ciklus következő hullámát ezután a görög egységet hirdető Makedónia képviseli, amelyre azonban a görög polisok hódítóként tekintenek. Philippos 336-ban bekövetkező halálát örömmünnepély fogadja, Alexandrost, aki Théba lerombolásával kezdi (i. e. 335-ben) uralmát, gyűlölet. Alexandros, mint a görögök egységének képviselője, mint a korinthuszi szövetség választott vezetője semmisíti meg a Perzsa Birodalmat. Az i. e. 331-es gaugamélai győzelem után hazaküldi a görög szövetség csapatait,²⁰ bosszúból a Hellas

¹³ HERODOTOS, *Historiae* VIII. 56–86.

¹⁴ HERODOTOS, *Historiae* IX. 40–85.

¹⁵ HERODOTOS, *Historiae* IX, 95–106, 115–118.; HEGYI 1981. 184–185.

¹⁶ PLUTARCHOS, *Themistoklés* 22–31.

¹⁷ THUCIDIDES, *Historia belli Peloponnesiaci* I. 133–134.; DIODOROS SICULUS, *Bibliothecae historicae, quae supersunt* XI. 45, 5–9.; PAUSANIAS, *Descriptio Graeciae* III. 17. 7–9.; CORNELIUS NEPOS, *De viris illustribus* IV, 5.; LYKURGOS, *Contra Leocritem* XXXII. 128–129.; POLYAENOS, *Strategicon* VIII. 51.

¹⁸ THUCIDIDES, I. 18–19, 68–69.

¹⁹ XENOPHON, *Hellenika* V. 1, 27–33.; HEGYI 1981. 218.

²⁰ KERTESZ 1991. 9, 94.

elleni támadásért felgyújtatja Persepolit,²¹ és a népeket egységesítő susai esküvő után meghal 323-ban.²²

A hellenisztikus birodalmak összekötő nyelve lesz ezek után az ún. koiné. A görög városok belső életének nem vetnek véget a hellenisztikus birodalmak (Egyiptomban a Ptolemaiosok, Syriában a Seleukidák, Pergamonban az Attalidák, Makedoniában az Antagonidák).²³ Acháj, illetve aitoliai szövetség alakul ki magában Hellasban is. A városok önállóságát sokszor tépázzák meg oda bevonuló, egymással hadakozó államok, de a görög kultúra ebben a hullámban nem kerül veszélybe.

A görög gondolkozásnak a felemelkedő Róma lesz veszélyes ellenfele, amely egy következő hullámban — negatív hatással — megszünteti a görög gondolkozást megtestesítő államokat. Az ellenálló görögségre éppen úgy sújt le, mint Karthagora. Karthago mellett Korinthos az, amelyet földig rombol, és Africa provinciával egyszerre teremti meg Achaia provinciát i. e. 146-ban Carthago és Korinthos elpusztítása után. (Pergamon i. e. 133-ban lesz Asia provincia III. Attalos végrendeletének ürügyén, Makedonia i. e. 148-ban, a Mithridatesi háború kapcsán. Sulla i. e. 86-ban elfoglalja Athént, ahol szokása szerint vérfürdőt rendez, és olyan pusztítást, amelyet majd csak Hadrianus tud helyrehozni; Cyrenaika provincia 75–74-ben alakul meg. A Seleukidák államából 64-ben lesz Syria provincia Pontus-szal és Bithyniával egy időben. A hellenisztikus államok közül utolsóként Egyiptom válik Aegyptus provinciaként 30-ban Augustus tartományává.)²⁴

A rómaiak a görögöket lenézik, legyőzendő elemnek tartják, ha műveltségüket el is fogadják. A Birodalom minden népe számára kötelező valamilyen szinten a latin nyelv ismerete, a római állampolgárságot elnyert birodalmi lakosok — közülük a görögök is — latin cognoment kapnak, amelyet sokan nem, vagy nem szívesen viselnek.

„*Durva legyőzőin úr lett Görögország*” — írja Horatius, aki ennek a folyamatnak a kortársa volt.²⁵ A ritmus negatív hulláma után következik tehát a pozitív hullám. A császárság idején a központ keletre kerül, a Birodalom keleti felének gazdasági túlsúlya miatt a beszélt, majd hivatalos nyelv is a görög lesz. A ritmus látható újhullámának Konstantinápoly megalapítása tekinthető. Konstantinos alapítja, vagyis bővíti ki az egykori görög

²¹ KERTESZ 1991. 95–96.

²² KERTESZ 1991. 108–109.

²³ TEGYEY–KAPITANFFY–SZEPESSY 2013. 142.

²⁴ KERTÉSZ 2000. 120–195.

²⁵ HORATIUS, *Epistulae* II. 1, 156.

gyarmatvárost, Byzantiont, amelynek 330. május 11-i felavatását lehet tekinteni a bizánci állam kezdetének.²⁶ Bizánc lényegéhez a római államszervezet és a görög kultúra tisztelete éppúgy hozzátartozik, mint később a keresztény hit.²⁷ A codex Theodosianus 438-as publikálása után hamarosan nagyobb tért hódított a görög nyelv, az új 425-ben alakult konstantinápolyi egyetemen görög professzorok nagyobb számban voltak jelen, mint a latinok, és miközben nyugaton a görög nyelv ismerete eltűnik, a kelet egyértelműen hellenizálódik, a latin már csak hivatalos nyelvként marad meg egy darabig.²⁸ A corpus iuris Iustiniani-t, amelyet öt év alatt (528–534) publikáltak, nagyon hamar görögre fordították, az Institutiokat és a Digestát már Iustinianus életében, a Novellakat alkotó edictumok zöme pedig már 565-ban, Iustinianus halála előtt görögül jelent meg.²⁹ Magukat a bizánciak rómainak (Ῥωμαῖοι) nevezték, és büszkék ősi görög kultúrájukra, azt magukénak érzik; a hellénizmus a pogányság szinonimája lesz, a hellén kifejezést a pogány görög vallás követőire tartják fenn.³⁰ Az uralkodó, a császár az egész Oikumené ura, nincs nagyobb sértés, mint amikor „a görögök császára”-nak titulálják az uralkodót; 968-ban ezért a sértésért börtönbe is zárták a pápai legatusokat.³¹ Az, hogy a császár továbbra is az egész birodalom urának tartja magát, annak egyértelmű bizonyítéka, hogy amikor II. Kónstans 663-ban Rómába ment, Vitalianus pápa hat mérfölddel a város előtt várta az egész klérussal együtt, és ünnepélyesen kísérte el a Palatinuson levő császári palotába, ahol rajta kívül csak a Ravennában, a régi császári palotában székelő exarchos szállhatott meg a császár képviselőjében. (Előzőleg a lázadónak tekintett Márton pápát 653-ban hurcolták el Konstantinápolyba, és állították a senatus bírósága elé, és halt meg 656-ban az internálás (száműzetés) nyomorúságos körülményei következtében.)³² A 811-ben csatában elesett I. Nikophoros nem ismerte el a frank uralkodót, Nagy Károlyt császárnak, I. Michaél viszont 812-ben legatusai révén Aachenben császárként üdvözölte, de nem római császárként. Ezt a titulust Bizánc saját magának tartotta fenn, és Nagy Károlyt ezt el is fogadta.³³

²⁶ SCHREINER 2002. 25–26.

²⁷ OSTROGORSKY 2001. 48–50.

²⁸ OSTROGORSKY 2001. 66–67.

²⁹ BRÉHIER 2003. 178–180.

³⁰ BRÉHIER 2003. 13–14.

³¹ BRÉHIER 2003. 13.

³² OSTROGORSKY 2001. 115–117.; BRÉHIER 2003, 120.

³³ OSTROGORSKY 2001. 178–179.

A következő állomás ciklikus utazásunkban a IV. keresztes háború lehet, ami negatív hullámként éri el a görög kultúrájú Bizáncot. A keresztes hadjárat csapatai Enrico Dandolo, velencei dózse biztatására 1203. július 17-én, és újra, 1204. április 13-án, elfoglalják és kirabolja Konstantinápolyt, hogy a görögök által gyűlölt latin császárság fővárosává tegyék.³⁴ A Nikeiai Birodalom lett Bizánc örököse, 1260-ban foglalja vissza a fővárost az itt császárrá koronázott VIII. Michaél.³⁵

A ritmus mindent elsöprő negatív hullámát azután a hódító török állam hozza el, amely ellen Róma csak az egyházi unió ellenében ígér segítséget (bár valószínűleg akkor sem segített volna, hiszen római hitű országoknak sem igen adott segílyt). A latinokat azonban úgy gyűlölték Bizáncban, hogy „*Inkább szeretnék a városban török turbánt látni, mint latin mitrát*” – jelentette ki egy, az ország hangulatát kifejtő hivatalnok. Bizánc időnként török hűbéresként élt, időnként kiszabadult ebből, végül azonban 1453. május 29-én a város elesett, XI. Konstantinos, az utolsó bizánci császár (1449–1453) hősi halált halt. A Peloponnésos, a Fekete-tenger északi partvidéke és a trapezunti Császárság is eltűnik 1460–1461-ben,³⁶ Ciprus 1571-ben, Kréta 1669-ben lesz a Török Birodalom része,³⁷ Konstantinápoly Istambul néven az oszmán birodalom fővárosa lesz.³⁸

A görög kultúra időben vizsgált ritmikussága most sem szűnik meg pulzálni, hullámként újra felemelkedik, és az újkorban megalakul az Athén központú Hellas. Az 1814-ben keletkezett Philiké Hetairia (Baráti Társaság) lesz a magja a felszabadító mozgalomnak, amelynek eredményeképpen a nemzetgyűlés Epidaurusban 1822. január 13-án deklarálja az ország függetlenségét.

A történet persze nem ilyen egyértelmű. Több sziget, Korfu, Kefallinia, Zakynthos, az ión tenger szigetei nem török, hanem velencei megszállás alatt vannak, amelyet a görögök talán valamivel türelmesebben viselnek el, mint a törököt, különösen miután a velenceiek lemondanak arról, hogy római hitre térítsék át az ortodox hithez ragaszkodó lakosságot. A görög szárazföldön a hegyekbe menekülő kleftiszek szabadcsapatai sohasem hódolnak meg a török hatóságok előtt, és néhol együttműködnek az armatolosoknak nevezett rendőralakulatokkal. Az orosz-török háború végén 1770-ben felkelés tör ki, amelyet

³⁴ OSTROGORSKY 2001. 352–354.; BRÉHIER 1997. 352–354.

³⁵ OSTROGORSKY 2001. 374, 386–387.; BRÉHIER 1997. 371–373.

³⁶ SCHREINER 2002. 25.; BRÉHIER 1997. 468–471.

³⁷ VACALOPOULOS 1975. 76, 78–79.; POLITISZ 1966. 6.

³⁸ OSTROGORSKY 2001. 454–455, 461–464, 467–469.; BRÉHIER 1997. 421–422, 425–426, 438–439, 459–468.

törökök páratlan kegyetlenséggel vernek le. A Janina-i Ali pasa állama is, épeirosi és thesszáliai uralma révén, a görög függetlenséget vetíti előre, mielőtt 1822-ben elfogja és kivégzi a szultán.

A harc azonban igazán mégis 1821 és 1824 között indul meg Dimitrios Ypsilanti és Theodoros Kolokotronis vezetésével. A szultán az egyiptomi pasa segítségével ellenoffenzívát indít meg, amely következtében Morea (a Peloponnészosz) nagy része, és 1827. augusztus 15-én Athén is elesik. Az ellenük támadó Nagy-Britannia, Franciaország és Oroszország csapásai következtében 1829. szeptember 14-én a drinápolyi békében a Török Állam elismeri Görögország önállóságát, és ezt az 1830. február 3-án megkötött londoni egyezmény is megerősíti, bár kisebb határokkal. Az ország első elnöke Joannes Kapodistrias (uralmának merénylet vet véget) 1828–1831 között Nauplion központtal. Ez az állam jó ideig a nagyhatalmak játéktere, amely alól nem tud felszabadulni, és nagyon sok idő telik el, mire a görög szárazföld egésze kikerül a török iga fennhatósága alól. Kréta több felkelés után csak 1898-ban nyert autonómiát, és 1913-ban egyesült Görögországgal. Epirusnak és Thessaliának először csak egy része a berlini kongresszus révén 1878-ban, egésze valamint a Szigetek 1913-ban egyesültek Görögországgal.³⁹

A görög nyelv és államiság periodikus megjelenése tehát a következőképpen írható le:

- I. i. e. 1400–1200, illetve a VIII. századtól i. e. 336-ig a szabad polisok kora.
- II. i. e. 323–146 között a hellenisztikus világban létező görög kultúra.
- III. i. sz. 330-tól megszületik a magát rómainak nevező görög kultúrájú Bizánc, amelyik i. sz. 1453-ban semmisül meg.
- IV. i. sz. 1822-ben születik újjá a modern görög állam.

Látható ezen felül az is, hogy a görög nyelv és kultúra, valamint a nép azonosságtudata a közbeeső szakaszokban is létezett. Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a görög kultúra ritmikus hullámmozgása egyedi mintázatot ad ki, és hiába a negatív és pozitív hullámgörbe, győzedelmeskedik, és a sok veszélyhelyzet ellenére is megmarad, erős hullámmozgásának köszönhetően elsodorja az akadályokat.

³⁹ CHRISTOPHOROS 2006. 16–17, 21–24, 25–26, 28–315.; VACAPOULOS 1975. 89, 101–116, 121–129, 168–171, 196–198, 215–219; POLITISZ 1966. 6–7, 45–47, 51, 53–58, 62–67, 71–72, 74–78, 89, 101–116, 121–129, 168–172, 196–198, 215–219.

Irodalom

HEGYI Dolores: *Az iónok Kisázsiaiban*, Budapest, Akadémiai Kiadó 1981.

KERTÉSZ István: *Nagy Sándor hadinépe*, Debrecen, Tóth önyvkereskedés és kiadó Kft 1991.

KERTÉSZ István: *Hellénisztikus történelem*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 2000.

TEGYEY Imre – KAPITÁNYFfy István – SZEPESSY Tibor: *Bevezetés az ógörög irodalom történetébe*, Budapest, ELTE EötvösJózsef Collégium 2013.

SCHREINER, P.: *Bizánc*. Budapest, Bizantinológiai Intézeti Alapítvány, 2002.

OSTROGORSKY, G.: *A bizánci állam története*, Budapest, Osiris 2001.

BRÉHIER, L.: *Bizánc tündöklése és hanyatlása*, Budapest, Bizantinológiai Intézeti Alapítvány 1997.

BRÉHIER, L.: *A bizánci birodalom intézményei*, Budapest, Atlantisz Könyvkiadó 2003.

POLITISZ, J.: *Az újkori Görögország története*, Budapest, Tankönyvkiadó 1966.

CHRISTOPHOROS, A.: *Az újkori Görögország története*. Budapest, Új Mandátum 2006.

VACALOPOULOS, A.: *Histoire de la Grèce Modern*. Lyon, Horvath 1975.

Stages of the consciousness of Greek identity

Homer's epic poems telling the story of the wars fought by the forces of Achaeans represent the consciousness of unified Greek culture. The feeling of identity was not diminished — neither by the numerous wars fought by various city states, nor by the Hellenistic states that came to existence following the Macedonian conquests, although the freedom and independent existence of these cities were rendered a mere formality by the new state system which grossly interfered with the policies of city states — whereas the system was instrumental in spreading Greek language and culture in the Mediterranean region. Greek culture and identity was compromised by the conquests of the Roman Empire that eventually turned the entire Greek area into a province in 146 B. C.

Within a few centuries, however, these highly developed and cultured provinces became more prominent elements of the Empire than Italy itself. The Empire still called itself Roman — but in the Greek language. From 330 A.D., the new centre of the Empire, the “New Rome” becomes Constantinople, proudly claiming the great literary works of the ancient Hellas for its own.

From 756 A.D., the erstwhile conqueror, Rome itself became a subordinate province.

This Empire was attacked and destroyed by the Fourth Crusade in 1204 A.D., it was revived in 1261, although it never regained its former power, and in 1453, the conquering Ottoman Empire eliminated it altogether; renaming the capital city to Istanbul. Greek culture and identity would yet again overcome destruction. As a result of a lengthy fight for freedom, in 1829 A.D. the Turks acknowledged the independent Greece — a new Greek state was born covering the historic land, and the modern Greek language is a direct continuation of ancient Greek.

The lecture delineates the changes and rhythm of this process in European history.

Keywords: Greek culture, Greek identity, Greek state